

Finansielle sanksjoner: Veiledning om frysbestemmelsene

Sist oppdatert 27. juni 2016

Innhold

DEL I	4
1. Innledning.....	4
1.1. Om veilederen	4
1.2. Bakgrunn om sanksjoner og restriktive tiltak.....	4
1.3. Hjemmel for gjennomføring av sanksjoner og restriktive tiltak i Norge	5
1.4. Særlig om terror og terrorfinansiering	5
2. Nærmere om sanksjoner og restriktive tiltak	6
2.1. Sanksjoner og restriktive tiltak i Norge – ansvarlige myndigheter	6
2.2. Hvordan finner man frem til gjeldende sanksjoner og restriktive tiltak?	6
2.3. Listeførte personer og enheter	7
2.3.1. Innledning.....	7
2.3.2. FNs konsoliderte liste	7
2.3.3. EUs konsoliderte liste	7
2.4. Bortfall av listeføring	7
2.4.1. Innledning.....	7
2.4.2. Avlistingsanmodninger for listeføringer vedtatt av FNs sikkerhetsråd	8
2.5. Definisjoner og veiledning.....	9
2.5.1. Definisjoner i sanksjons- og tiltaksforskriftene	9
2.5.2. Frysforpliktelsens rekkevidde - eierskap eller kontroll	10
2.5.3. Forbudet mot å gjøre midler tilgjengelig.....	11
2.6. Unntak fra frysforpliktelsene for visse betalinger.....	11
3. Beslutning om båndlegging (frys av formuesgoder)	12
3.1. Bakgrunn og formål	12
3.2. Hjemmel for båndlegging.....	12
3.3. Plikter, frister og opphør	12
4. Rapporteringsforpliktelser	13
4.1. Rapportering ved frys.....	13
4.1.1. Innledning.....	13
4.1.2. Til hvem skal det rapporteres.....	13
4.1.3. Format, opplysninger, adressat.....	13
4.2. Forholdet til hvitvasking og terrorfinansiering.....	13
5. Falske treff på sanksjonslistene – («False positive»).....	13
6. Elektroniske overvåkningssystemer	14
7. Publisering og oversendelse til banker og andre finansforetak.....	14
DEL II - Ofte stilte spørsmål vedrørende frysforpliktelser	16

Generelt.....	16
Rutiner og retningslinjer.....	17
Fryslister	18
Frysforpliktelsen	18
Transaksjoner til/fra frossen konto	20
Informasjon til kunden – taushetsplikt?.....	20
Avvisning og avvikling av kundeforhold	21
Deponering av midler i Norges Bank.....	21
Rapporteringspliktiges ansvar	21
Lisens og forhåndstillatelse	21
Rapporteringsplikt	22
Båndlagte midler etter kjennelse/beslutning	22
Vedlegg 1 - Kontaktinformasjon.....	24
Vedlegg 2 - Rapport vedrørende frysing av midler	25

DEL I

1. Innledning

1.1. Om veilederen

Dette dokumentet er laget for å veilede finansforetak og andre rapporteringspliktige etter lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. (hvitvaskingsloven). Formålet er å gi informasjon som skal gjøre det enklere å forstå de finansielle restriksjonene i det norske regelverket som bygger på sanksjoner fra FNs sikkerhetsråd og restriktive tiltak fra EU. Merk at veilederen kun gir generell informasjon og at det er det gjeldende regelverk som til enhver tid er bestemmende for aktørers plikter og rettigheter.

Private aktører skal ha egne prosedyrer og retningslinjer for å sikre at gjeldende sanksjons- og tiltaksforskrifter følges. Denne veilederen er ikke uttømmende, men er ment som et hjelpemiddel for å etablere slike rutiner.

Veilederen retter seg primært mot banker, kredittforetak, finansieringsforetak, verdipapirforetak og betalingsforetak, men store deler av innholdet i veilederen vil også være relevant for andre aktører.

Enhver privat aktør har en selvstendig forpliktelse til å fryse midler tilhørende listeførte personer, enheter eller gruppe, samt å hindre at midler gjøres tilgjengelig for disse. Finansforetak må i stadig større grad sørge for at deres systemer ikke misbrukes i strid med finansielle sanksjoner og restriktive tiltak.

Veilederen omtaler frys av «penger». Frys av gjenstander, som f.eks. en bil, en leilighet osv. behandles ikke konkret. For andre formuesgoder som tilhører personer som omfattes av frysforpliktelsene, vil innholdet i denne veiledningen være retningsgivende. Se kapittel 2.5 for mer informasjon om hvor grensen for hva som anses som penger og gjenstander («formuesgoder») går.

Reglene i sanksjons- og tiltaksforskriftene er et selvstendig regime ved siden av anti-hvitvaskings og terrorfinansieringsregimet i hvitvaskingsloven og rapporteringsplikten etter denne. Private aktører som er rapporteringspliktige må derfor etterleve forpliktelser etter begge regimene.

Veilederen har to hoveddeler. Del I gir generell informasjon om finansielle sanksjoner og restriktive tiltak. Del II inneholder spørsmål og svar som skal kunne gi veiledning for de som opplever spørsmål knyttet til finansielle restriksjoner. Veilederen er et dynamisk dokument.

Utenriksdepartementet og Finanstilsynet er ansvarlig for innholdet i denne veilederen. Innholdet i dette dokumentet, og annen veiledning fra Utenriksdepartementet, er ikke rettslig bindende. I enkelte saker vil det være tilrådelig at det søkes uavhengig rettslig rådgivning dersom det anses nødvendig.

1.2. Bakgrunn om sanksjoner og restriktive tiltak

Sanksjoner og restriktive tiltak er virkemidler i internasjonal politikk for å få personer, enheter, grupper eller stater til å endre politikk eller handlemåte. I norsk rett skiller man mellom sanksjoner vedtatt av FNs sikkerhetsråd i medhold av FN-pakten kapittel VII og restriktive tiltak vedtatt av EU.

Vedtakelse av FN-sanksjoner forutsetter at Sikkerhetsrådet først har konstatert at det foreligger en situasjon som truer internasjonal fred og sikkerhet. Sanksjoner rettes deretter mot staten eller bevegelsen som utgjør denne trusselen og er bindende for alle FNs medlemsstater.

Vedtakelse av restriktive tiltak i EU krever som hovedregel enstemmighet blant EUs medlemsstater. Rådet for den europeiske union (Rådet for utenrikssaker) vedtar beslutninger og forordninger som har direkte virkning i EUs medlemsstater.

Sanksjoner og restriktive tiltak er ofte det mest effektive tvangstiltak som står til rådighet for det internasjonale samfunn utenom militær maktanvendelse.

Norges syn er at det er multilaterale, globale og tvingende sanksjoner vedtatt av Sikkerhetsrådet eller andre tiltak som det er bred internasjonal oppslutning om, som har størst mulig legitimitetsgrunnlag og tvangskraft for å påvirke en stat som truer fred og sikkerhet. Norge har ikke tradisjon for å innføre unilaterale sanksjoner.

Innholdet i Sikkerhetsrådets sanksjoner og EUs restriktive tiltak vil variere etter den aktuelle situasjonen, men ofte vil det være snakk om (i) våpenembargo; (ii) eksport- og importrestriksjoner av blant annet utstyr, varer og teknologi som kan brukes til intern undertrykkelse; (iii) påbud om frys av og forbud mot å gjøre tilgjengelig penger og formuesgoder til nærmere angitte enheter og personer; og (iv) reiserestriksjoner.

Merk at begrepsbruken «sanksjoner» og «restriktive tiltak» i Norge brukes for å skille mellom tiltak fra FN (sanksjoner) og EU (restriktive tiltak). Begrepsbruken til EU er imidlertid ikke konsekvent. EU vil eksempelvis referere til egne «restrictive measures» også som «sanctions», mens disse i Norge konsekvent vil kalles restriktive tiltak.

1.3. Hjemmel for gjennomføring av sanksjoner og restriktive tiltak i Norge

Sanksjoner fra FNs sikkerhetsråd eller restriktive vedtak vedtatt i EU må gjennomføres i norsk rett for at de skal være bindende for norske rettssubjekter.

Norge er folkerettslig forpliktet til å gjennomføre sanksjoner vedtatt av FNs sikkerhetsråd under FN-paktens kapittel VII. Sanksjoner fra FNs sikkerhetsråd gjennomføres i norsk rett med hjemmel i lov 7. juni 1968 nr. 4 om gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd. Norge har for eksempel gjennomført sanksjoner mot ISIL (Da'esh) og Al-Qaida og mot Darfur-regionen i Sudan på bakgrunn av vedtak fra FNs sikkerhetsråd.

Når det gjelder restriktive tiltak vedtatt av Rådet for den europeiske union, slutter Norge opp om og gjennomfører tilsvarende tiltak dersom politiske hensyn tilsier at Norge bør støtte EUs utenrikspolitiske linje. Restriktive tiltak fra EU gjennomføres i norsk rett med hjemmel i lov 27. april 2001 nr. 14 om iverksettning av internasjonale, ikke-militære tiltak i form avbrot eller avgrensning av økonomisk eller annen samkvem med tredjestater eller rørsler. Forskrift om restriktive tiltak mot Syria er et eksempel på restriksjoner som følger restriktive tiltak vedtatt av EU.

Norge kan også nasjonalt beslutte egne særlige tiltak. Dette fordrer da hjemmel i lov.

Norske aktører er ikke rettslig forpliktet, etter norsk rett, til å etterleve andre lands sanksjoner, men det kan være andre grunner til at norske aktører etterlever eller bør etterleve ytterligere sanksjonsregelverk i tillegg til det norske.

1.4. Særlig om terror og terrorfinansiering

Når det gjelder finansielle tiltak mot personer som mistenkes for terrorvirksomhet må vi skille mellom i) terrorister som identifiseres og listeføres av FNs sikkerhetsråd på grunn av sin tilknytning til Al-Qaida, ISIL eller Taliban og ii) personer som underlegges en norsk båndleggingsbeslutning, jf. Straffeprosessloven § 202d. Slik båndlegging/frys forutsetter at noen med skjellig grunn kan mistenkes for brudd på straffeloven §§ 131, 133, 134 eller 135. De finansielle forpliktelsene som

gjelder personer listeført av FNs sikkerhetsråd er beskrevet i veilederens pkt. 2. Forpliktelsene som gjelder personer som er underlagt en norsk domstols båndleggingsbeslutning er beskrevet i pkt. 3.

Terrorfinansiering er medvirkning til terror. Avsløring og motarbeidelse av terrorfinansiering er derfor nært knyttet til avsløring og motarbeidelse av terror.

Uavhengig av om det foreligger en FN- eller EU-resolusjon om frys eller en domstolskjennelse om båndlegging /frys, oppfordres finansinstitusjoner til å se sammenheng mellom rapporteringsplikt etter hvitvaskingsloven og terrorfinansiering. Misbruk av finansielle instrumenter og økonomisk kriminalitet kan være sentrale forutsetninger for finansiering av terror.

2. Nærmere om sanksjoner og restriktive tiltak

2.1. Sanksjoner og restriktive tiltak i Norge – ansvarlige myndigheter

Utenriksdepartementet er ansvarlig for å utarbeide sanksjons- og tiltaksforskrifter på bakgrunn av FN- og EU-vedtak. Når EU vedtar nye restriktive tiltak foretar Utenriksdepartementet en vurdering og beslutter om Norge skal slutte opp om EUs tiltak eller ikke. Seksjon for eksportkontroll har det operative ansvaret med å håndtere henvendelser og spørsmål som gjelder alle typer sanksjoner og restriktive tiltak. Alle henvendelser skal sendes via departementets elektroniske saksbehandlingssystem E-lisens (les mer på www.eksportkontroll.no). Seksjon for humanitær og strafferett (s-hs@mfa.no) bistår i spørsmål som gjelder tolkning av sanksjons- og tiltaksregelverket.

Politiets Sikkerhetstjeneste(PST) PST skal i henhold til politiloven § 17b. nr. 4 forebygge og etterforske overtredelser av bestemmelser i eller i medhold av lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.m. og lov til gjennomføring av bindende vedtak av FNs sikkerhetsråd eller annen lovgivning om tilsvarende særlige tiltak.

I henhold til politiloven § 17 b nr.5 skal PST forebygge og etterforske overtredelser av straffelovens §§ 131 til 136a (terrorbestemmelsene).

Finanstilsynet har en formidlingsrolle i arbeidet med sanksjoner og frysforpliktelser. Dette innebærer videreformidling av listeføringer fra FN og EU til foretak som er underlagt tilsyn av Finanstilsynet. I tillegg formidler Finanstilsynet kjennelser fra tingretten vedrørende båndlegging av midler. Finanstilsynet vil også føre tilsyn med foretakenes etterlevelse av frysforpliktelsene. Mer informasjon om Finanstilsynets rolle fremgår av pkt. 6 og 7.

2.2. Hvordan finner man frem til gjeldende sanksjoner og restriktive tiltak?

Oversikt over de til enhver tid gjeldende sanksjons- og tiltaksforskrifter er tilgjengelig på www.lovdata.no. Forskriftene finner man ved å velge «lovens forskrifter» under de to hjemmelslovene:

- [lov 7. juni 1968 nr. 4 om gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd](#)
- [lov 27. april 2001 nr. 14 om iverksetjing av internasjonale, ikke-militære tiltak i form av brot eller avgrensning av økonomisk eller annen samkvem med tredjestater eller rørsler](#)

Merk at ikke alle forskriftene inneholder finansielle restriksjoner. Forskriftene oppdateres jevnlig.

2.3. Listeførte personer og enheter

2.3.1. Innledning

Personer, grupper og enheter som det internasjonale samfunn vedtar sanksjoner mot, oppføres på ulike sanksjons-/tiltakslister. I FN er det Sikkerhetsrådet som vedtar listeføring av personer, grupper eller enheter, mens det i EU er Rådet for utenrikssaker.

Tradisjonelt har personer, enheter og grupper som er underlagt finansielle restriksjoner vært listeført i vedlegg til de norske sanksjons- og/eller tiltaksforskriftene, men det legges nå opp til en henvisning til FNs og EUs konsoliderte lister over personer og enheter som er underlagt finansielle restriksjoner. Overgangen vil skje gradvis, etter hvert som forskriftene endres. Dette sikrer at de norske forskriftene til enhver tid er oppdatert.

2.3.2. FNs konsoliderte liste

FNs konsoliderte sanksjonsliste inkluderer samtlige individer og enheter som er underlagt sanksjoner vedtatt av Sikkerhetsrådet eller respektive sanksjonskomiteer, som Sikkerhetsrådet har delegert myndighet til.

I de enkelte norske sanksjonsforskriftene er det angitt hvem som er listeført under de respektive sanksjonsregimene.

FNs konsoliderte sanksjonsliste er tilgjengelige i xml, .html and .pdf format. FNs liste og utfyllende informasjon er tilgjengelig [her](#).

2.3.3. EUs konsoliderte liste

EUs konsoliderte liste inneholder personer, grupper og enheter som EU har vedtatt finansielle restriksjoner mot.

I de enkelte norske tiltaksforskriftene vises det til EUs konsoliderte liste. Listen angir hvem som er listeført under de respektive tiltaksregimene.

EUs konsoliderte liste er tilgjengelig i .xml, .dtd og .xsd. EUs liste og utfyllende veiledning er tilgjengelig [her](#). For å lese listen anbefales det å laste ned dokumentet i XML-format til egen datamaskin, og deretter åpne listen via Excel.

2.4. Bortfall av listeføring

2.4.1. Innledning

Personer og enheter listeføres i medhold av et listeføringsgrunnlag, som er begrunnelsen for hvorfor personen eller enheten er omfattet av sanksjoner. Når listeføringer bortfaller, enten på grunn av opphevelse av et sanksjonsregimet eller på grunn av en rettslig beslutning om dette, er det ikke lenger en forpliktelse til at midlene fryses. Fryste midler skal således gjøres tilgjengelig for eier.¹

Det er ingen forpliktelse til å varsle myndighetene når avlistede får tilgang til midlene sine. Det er likevel anledning til å rådføre seg med Utenriksdepartementet før midlene stilles til rådighet for tidligere listeført person.

Dersom en person eller enhet mener listeføringer er urettmessig, er det anledning til å anmode om avlisting. Prosessene for avlisting er ulike for FN- og EU-listeføringer og beskrives i det følgende.

¹ Det kan i enkelte tilfeller være nødvendig å vurdere om det er en fare for terrorfinansiering eller hvitvasking etter bortfall av frysforpliktelsen.

2.4.2. Avlistingsanmodninger for listeføringer vedtatt av FNs sikkerhetsråd

Sikkerhetsrådet har i løpet av de siste årene vedtatt prosedyrer og retningslinjer for listeføring og avlisting. Det er Ombudspersonen for ISIL (Da'esh) og Al-Qaida-sanksjonskomiteén og et kontaktpunkt for avlisting (øvrigt sanksjonsregimer) som i praksis vurderer avlistingsanmodninger. Den som er oppført på sanksjonslisten kan kontakte Ombudspersonen eller kontaktpunktet direkte eller via Utenriksdepartementet.

a) Ombudspersonen ISIL (Da'esh) og Al-Qaida sanksjonskomiteen

For sanksjonskomiteen for ISIL (Da'esh) og Al-Qaida er det etablert en uavhengig ombudspersonfunksjon som vurderer anmodninger om avlisting fra personer, grupper og enheter.

Prosedylene for å anmode om avlisting til Ombudspersonens kontor finnes i vedlegg II til [Sikkerhetsrådsresolusjon 2253 \(2015\)](#). Utfyllende informasjon er tilgjengelig [her](#).

Kontaktinformasjonen til ombudspersonen er:

Office of the Ombudsperson
Room DC2-2206
United Nations
New York, NY 10017
United States of America
Tel: +1 212 963 2671
E-mail: ombudsperson@un.org

b) Kontaktpunkt for avlisting

Kontaktpunktet for avlistingsanmodninger ble opprettet ved Sikkerhetsrådsresolusjon 1730 (2006) og gjelder for samtlige personer, grupper og enheter (med unntak av ISIL/Al-Qaida: se ovenfor om Ombudspersonen). Avlistingsanmodninger kan rettes direkte til kontaktpunktet eller via myndighetene i det landet man bor i eller er statsborger av. I Norge vil det være Utenriksdepartementet som bistår eventuelle listeførte med avlistingsanmodninger.

Informasjon om saksgangen i en sak som gjelder anmodning om avlisting finnes [her](#).

Kontaktinformasjonen til kontaktpunktet er:

Focal Point for De-listing
Security Council Subsidiary Organs Branch
Room DC2 2034
United Nations
New York, N.Y. 10017
United States of America
Tel. +1 917 367 9448
Fax. +1 212 963 1300
Email: delisting@un.org

Avlistingsprosedyrer ved EU-listeføringer EUs Råd gjør personer og enheter som underlegges frysrestriksjoner eller reiserestriksjoner oppmerksom på at de underlegges restriktive tiltak. Samtidig informerer Rådet om mulighetene for å prøve gyldigheten av en listeføring juridisk:

- Listeførte kan be Rådet om å revidere listeføringen dersom det foreligger informasjon som skulle tilsa dette.

- Listeførte kan også utfordre listeføringen i EU-domstolen.

2.5. Definisjoner og veiledning

2.5.1. Definisjoner i sanksjons- og tiltaksforskriftene

Enkelte av forskriftene har egne bestemmelser med definisjoner av relevante begrep, herunder «formuesgoder», «frysing av formuesgoder», «penger», «frysing av penger», og «omsettelige verdipapirer». Det kan legges til grunn at begrepene skal forstås tilsvarende i forskrifter hvor de ikke er definert.

«penger»: finansielle aktiva og økonomiske fordeler av enhver art, herunder, men ikke begrenset til kontante pengebeløp, sjekker, fordringer, veksler, anvisninger og andre betalingsinstrumenter; inntækt hos finansforetak eller andre virksomheter, saldoer på konti, tilgodehavende og tilgodehavendebevis; børsnoterte og unoterte finansielle instrumenter og gjeldsinstrumenter, herunder aksjer og andre eierandeler, verdipapirsertifikater, obligasjoner, gjeldsbrev, kjøps- eller tegningsretter, usikrede verdipapirer og derivatkontrakter; renter, utbytte og andre inntekter av eller verdier påløpt på eller generert av aktiva; kreditter, motregningsretter, garantier, oppfyllelsesgarantier eller andre finansielle forpliktelser; remburs, konnossementer og pantebrev; dokumenter som viser eierandeler i penger eller finansielle ressurser, og alle andre eksportfinansieringsdokumenter,

«formuesgoder»: alle typer aktiva, materielle eller immaterielle, fast eiendom eller løsøre, som ikke er penger, men som kan benyttes til å skaffe penger, varer eller tjenester,

«frysing av penger»: å forhindre flytting, overføring, endring eller bruk av, tilgang til eller håndtering av penger på noen måte som kan medføre endringer i volum, mengde, plassering, eierskap, besittelse, art eller formål eller andre endringer som kan gjøre det mulig å bruke pengene, herunder porteføljeforvaltning,

«frysing av formuesgoder»: å forhindre at formuesgoder på noen måte benyttes til å skaffe penger, varer eller tjenester, herunder, men ikke begrenset til å selge, leie ut eller pantsette dem,

«finansforetak»

- i) foretak som driver virksomhet i henhold til lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern § 1-3, og inkluderer i sanksjons- og tiltaksforskriftene også:
- ii) verdipapirforetak som yter investeringstjenester iht. lov 29 juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel,
- iii) foretak som driver forvaltning av verdipapirfond i henhold til lov 25. november 2011 nr. 44 om verdipapirfond,
- iv) virksomheter som driver forsikringsformidling etter lov 10. juni 2005 nr. 41 om forsikringsformidling § 1-2 nr. 1, unntatt forsikringsagentvirksomhet, jf. § 1-2 nr. 4, når de formidler livsforsikringer og andre investeringsrelaterte forsikringer, inkludert filialer i eller utenfor Norge, herunder foretakenes filialer i og utenfor EØS-området.

For hvitvasking vises til pkt. 1.1 og 4.2 og forholdet til rapporteringsplikten.

2.5.2. Frysforpliktelsens rekkevidde - eierskap eller kontroll

Hvitvaskingsloven forutsetter at rapporteringspliktige gjennomfører en kundekontroll av egne kunder. Det inngår i kundekontrollen å identifisere reelle rettighetshavere samt registrere opplysninger som entydig identifiserer disse. Reelle rettighetshavere er de(n) fysiske person(ene) som har den bakenforliggende økonomiske interesse i kundeforholdet eller transaksjonen. Kravet om identitetskontroll er således en videreføring av «kjenn-din-kunde»-prinsippet. Frysforpliktelsene innebærer at den rapporteringspliktige, i tillegg til kunden som sådan, blant annet må undersøke hvem som står bak et foretak (dersom kunden er en juridisk person) eller om en fysisk person handler på vegne av andre. Rapporteringspliktig må ha en risikobasert tilnærming til hvilke undersøkelser som må gjøres. I noen tilfeller kan det for eksempel være nødvendig å undersøke om listeførte personer har en aktiv rolle i foretaket eller for eksempel faktisk disponerer foretakets konto.

Forpliktelsen til å fryse penger og formuesgoder omfatter alt som «tilhører, innehas eller kontrolleres» av listeført person eller enhet. I det følgende redegjøres det for sentrale kriterier for å kunne fastslå hvor langt frysforpliktelsen rekker.

i) Eierskap: Avgjørende ved vurdering av om en juridisk person eller enhet eies av en annen person eller enhet, er om sistnevnte person eller enhet eier over 50 prosent av eiendomsrettighetene til enheten eller har en majoritetsinteresse i den. I slike tilfeller anses den juridiske personen eller enheten å være eid av en annen person eller enhet.

ii) Kontroll: Ved vurdering av om en juridisk person eller enhet kontrolleres av en annen person eller enhet, enten alene eller i henhold til avtale med annen aksjonær eller tredjepart, kan det tas hensyn til følgende kriterier:

- a) å ha rett eller myndighet til å oppnevne eller fjerne et flertall av medlemmene i en juridisk persons eller enhets administrasjons-, ledelses- eller kontrollorgan,
- b) som følge av utøvelse av stemmerett har oppnevnt et flertall av medlemmene i en juridisk persons eller enhets administrasjons-, ledelses- eller kontrollorgan som har sittet i stillingen i inneværende og foregående regnskapsår,
- c) i henhold til aksjonæravtale alene kontrollerer et flertall av aksjonærenes eller medlemmenes stemmerett,
- d) i henhold til avtale eller vedtekter har rett til å utøve dominerende innflytelse over en juridisk person eller en enhet, dersom dette er tillatt etter loven,
- e) å ha myndighet til å utøve en dominerende innflytelse som nevnt i bokstav d), uten å inneha denne retten,
- f) å ha rett til å benytte alle eller deler av en juridisk persons eller enhets aktiva,
- g) å lede en juridisk persons eller enhets virksomhet som en samlet enhet og offentliggjøre konsoliderte regnskaper,
- h) å hefte solidarisk for en juridisk persons eller enhets økonomiske forpliktelser, eller å garantere for dem.

Dersom et eller flere av disse kriteriene er oppfylt, anses den juridiske personen eller enheten å være kontrollert av en annen person eller enhet, med mindre det motsatte kan fastslås i det enkelte tilfellet.²

2.5.3. Forbudet mot å gjøre midler tilgjengelig

Forbudet mot å gjøre midler tilgjengelig utgjør en selvstendig frysforpliktelse. Forbudet mot å stille penger eller formuesgoder til rådighet for listeførte personer eller enheter omfatter både direkte og indirekte overføringer. Indirekte overføringer omfatter det å stille penger eller formuesgoder til rådighet for juridiske personer eller enheter som ikke er oppført på listen, men eies eller kontrolleres av en person eller enhet oppført på listen.

Forbudet gjelder likevel ikke dersom de aktuelle pengene eller formuesgodene ikke vil bli brukt av eller være til fordel for personen eller enheten oppført på listen.

Ved vurderingen av om formuesgode vil bli brukt eller være til fordel for listeført person eller enhet, tas det hensyn til følgende kriterier:

- a) datoen for kontraktsinngåelse og arten av kontraktsmessige forbindelser mellom de berørte enhetene (for eksempel salgs-, kjøps- eller distribusjonskontrakter),
- b) hvilken betydning virksomhetssektoren til enheten, som ikke er oppført på listen, har for enheten oppført på listen,
- c) arten av penger eller formuesgoder som stilles til rådighet, herunder den praktiske nytten midlene kan ha for enheten oppført på listen, og hvor lett de kan overføres til denne enheten.

Et formuesgode skal ikke anses å ha vært til fordel for en person eller enhet oppført på listen utelukkende fordi en person eller enhet som ikke er oppført på listen, bruker formuesgodet til å generere fortjeneste som delvis vil kunne tilfalle en aksjonær oppført på listen.

Det skal bemerkes at det å indirekte stille til rådighet penger eller formuesgoder for personer eller enheter oppført på listen, også kan innebære at disse midlene stilles til rådighet for personer eller enheter som ikke eies eller kontrolleres av enheter på listen (for eksempel ektefeller).³

2.6. Unntak fra frysforpliktelsene for visse betalinger

Forbudet mot å gjøre formuesgoder tilgjengelig for listeførte er ikke absolutte bestemmelser. Restriksjonene skal ikke være til hinder for at personer får dekket livsnødvendige utgifter som matvarer, husleie, medisiner mv. eller at selskaper får anledning til å betale for bl.a. juridisk bistand.

Sanksjons- og tiltaksforskriftene regulerer for hvilke formål det kan gjøres unntak fra de finansielle restriksjonene. Det vil i alle tilfeller være nødvendig med et vedtak fra Utenriksdepartementet som gjør unntak fra de finansielle restriksjonene før en slik betaling kan iverksettes. Et slik vedtak kan inneholde vilkår om bl.a. månedlig beløpsgrense. Det er den listeførte person som selv må søke Utenriksdepartementet om et slikt vedtak.

² Teksten bygger på [EUs veiledning om tilsvarende begreper](#).

³ Teksten bygger på [EUs veiledning om tilsvarende begreper](#).

3. Beslutning om båndlegging (frys av formuesgoder)

3.1. Bakgrunn og formål

Straffeloven kapittel 15b gir generelle regler om båndlegging (frys) av formuesgoder som ledd i bekjempelsen av terrorisme. Bestemmelsen kom til den 28. juni 2002, og gjennomfører Norges forpliktelser i henhold til FN-konvensjon av 9. desember 1999 om terrorisme og FNs sikkerhetsråds resolusjon 1373 (2001) pkt. 1 bokstav c.

Formålet med bestemmelsene i kapittel 15b er å hindre at verdier blir brukt til å finansiere terrorhandlinger, og må ses i sammenheng med straffeloven § 135 som forbyr terrorfinansiering.

De aktuelle forarbeiderne bak båndleggingsregimet med nærmere begrunnelser er Ot.prp. 61 (2001-2002) og Innst. O, nr. 70 (2001-2002). Om bakgrunnen for forbud mot terrorfinansiering vises til Ot.prp. 2007-2008 s. 195 flg. Båndleggingsinstituttet bør også ses i sammenheng med plikter i hvitvaskingsloven om undersøkelsesplikt og rapporteringsplikt for blant annet finansforetak som har mistanke om at en transaksjon rammes av straffeloven § 135 (terrorfinansiering).

3.2. Hjemmel for båndlegging

Båndlegging skjer med hjemmel i straffeprosessloven § 202 d, som lyder:

«Når noen med skjellig grunn mistenkes for overtredelse av eller forsøk på overtredelse av straffeloven §§ 131 (terrorhandlinger), 133 (terrorforbund), 134 (terrortrusler) eller 135(terrorfinansiering) kan sjefen eller den stedfortredende sjefen for Politiets sikkerhetstjeneste, eller en statsadvokat, beslutte å båndlegge formuesgoder som tilhører: a) den mistenkte, b) et foretak som den mistenkte eier eller har kontroll over eller c) et foretak eller en person som handler på vegne av eller på instruks fra noen som nevnt i bokstav a) eller b).»

Så snart det foreligger en beslutning har dette automatisk virkning for alle norske rettssubjekter.

3.3. Plikter, frister og opphør

Påtalemyndigheten skal snarest mulig, og senest innen syv dager etter at beslutning om båndlegging er fattet iht. § 202 d, bringe saken inn for tingretten. Retten skal ved kjennelse avgjøre om beslutningen skal opprettholdes.

Beslutningen forplikter finansforetak eller andre enheter til å båndlegge midler tilhørende eller knyttet til personer som rammes av en slik beslutning.

Alle finansforetak har selv ansvar for å holde seg oppdatert om beslutninger publisert på www.hvitvasking.no, samt ha rutiner som sikrer at eventuelle midler båndlegges umiddelbart.

En båndleggingsbeslutning gjelder kun i den perioden som angis i beslutningen. Hvis ikke båndleggingen begjæres forlenget og ny beslutning publiseres på www.hvitvasking.no, skal båndleggingen oppheves av finansforetakene selv.

3.4. Unntak for «midler nødvendig til underhold»

Formuesgoder som er nødvendige til underhold av den beslutningen retter seg mot, vedkommendes husstand eller noen vedkommende forsørger, kan ikke båndlegges jfr. straffeprosessloven § 202 d annet ledd.

Det er ikke opp til finansforetaket å vurdere hva som er nødvendig underhold. Hvert enkelt foretak vil ikke ha den samlede oversikt over mistenktes økonomi. Hvis "nødvendig underhold (...)"- påstand

anføres fra person som rammes av en båndleggingsbeslutning må vedkommende henvises til besluttende myndighet. Som regel vil det være Politiets sikkerhetstjeneste. Finansforetaket henvises til å avvente frigivelse av slike midler til dette eventuelt besluttet av aktuell statsadvokat eller PST.

4. Rapporteringsforpliktelser

4.1. Rapportering ved frys

4.1.1. Innledning

Ved rapportering iht. frysforpliktelsene gjelder ikke taushetsplikten i finanslovgivningen. Enhver opplysning som gis eller mottas i medhold av sanksjons- og tiltaksforskriftenes bestemmelser om varsling, skal bare brukes til det formål den gis eller mottas for.

4.1.2. Til hvem skal det rapporteres

a) Frys på bakgrunn av sanksjoner eller restriktive tiltak

Når midler fryses skal det omgående gis opplysninger som kan fremme overholdelse av forpliktelsene i sanksjons- og tiltaksforskriftene, til Utenriksdepartementet, Rettsavdelingen, Seksjon for humanitær – og strafferett (e-postadresse post@mfa.no og s-hs@mfa.no). Finansforetaket skal også samarbeide med UD om verifisering av opplysningene.

Finansforetaket skal etter en konkret vurdering også melde transaksjonen til ØKOKRIM ved enheten for finansiell etterretning, iht. hvitvaskingsloven §§17-18.

Finansforetaket skal også varsle Finanstilsynet (post@finanstilsynet.no) og PST (post@pst.no). Det er tilstrekkelig å sende kopi av varselet som er sendt til UD.

b) Båndlegging/frys på bakgrunn av domstolskjennelser

Når et Finansforetaket fryser midler, skal det omgående gi opplysninger som kan fremme overholdelse av bestemmelsene i pkt 3.1, til PST (post@pst.no). Herunder skal det gis opplysninger om konti og beløp som er fryst i samsvar med pkt 3.1.

Finansforetaket skal etter en konkret vurdering også melde transaksjonen til ØKOKRIM ved enheten for finansiell etterretning, iht. hvitvaskingsloven §§17-18.

4.1.3. Format, opplysninger, adressat

Det er utarbeidet et skjema for rapportering ved frys av midler. Skjemaet er vedlagt som vedlegg 2.

4.2. Forholdet til hvitvasking og terrorfinansiering

Plikten til å rapportere mistenkelige transaksjoner til Økokrim etter hvitvaskingsloven § 18 består selv om det rapporteres til UD med hjemmel i sanksjons- og tiltaksregimet.

5. Falske treff på sanksjonslistene – («False positive»)

Listene over personer, grupper og enheter underlagt sanksjoner inneholder informasjon (navn, fødselsdato, statsborgerskap, passnummer mv.) som skal gjøre det mulig å identifisere rette vedkommende. Til tross for dette kan det oppstå situasjoner hvor en person eller enhet, som ikke er den listeførte, får sine midler fryst som følge av identisk navn eller navnelikhet – en såkalt «false positive».

Dersom et finansforetak er usikker på om en person eller enhet er den listeførte, eller om det er snakk om en uskyldig person som har likt navn eller navnelikhet med en listeført, anmodes det om å søke avklaring av dette hos Utenriksdepartementet ved Seksjon for humanitær og strafferett, som

vrderer og avgjør om det er snakk om en «false positive». Det forventes at finansforetak gjør en selvstendig vurdering av tilgjengelig informasjon før UD kontaktes.

Ved usikkerhet om det er et reelt listetreff eller om det er såkalt «false positive» må angjeldende midler fryses / transaksjon stoppes inntil dette er avklart.

Følgende informasjon må som et minimum forelegges UD:

- Beløp
- Dato for transaksjon
- Henvisning til listeført person eller enhet
- Avsender (mest mulig informasjon)
- Mottaker (mest mulig informasjon)

Informasjonen sendes til Utenriksdepartementet, Rettsavdelingen, Seksjon for humanitær – og strafferett (e-postadresse: post@mfa.no og s-hs@mfa.no).

Dersom en person eller en enhet har fått sine midler fryst og mener dette er basert på navnelikhet med en listeført person, kan vedkommende oppfordres til å ta kontakt med Utenriksdepartementet som kan ta stilling til om midlene skal frigis.

Feilaktig frys av midler som er gjort i «god tro» er ikke erstatningspliktig. For å havne i et ansvarsforhold ved frysing eller tilbakeholdelse av midler må man i de fleste tilfeller ha opptrådt uaktsomt. Det følger for eksempel av forskrift 15. august 2014 nr. 1076 om restriktive tiltak vedrørende handlinger som undergraver eller truer Ukrainas territorielle integritet, suverenitet, uavhengighet og stabilitet §8a at ansvar bare er aktuelt dersom det kan «bevis[es] at pengene eller formuesgodene ble fryst eller tilbakeholdt som følge av uaktsomhet».

6. Elektroniske overvåkningssystemer

Det følger av hvitvaskingsloven § 24 at banker, kredittforetak og finansieringsforetak skal ha elektroniske overvåkningssystemer. Systemene skal identifisere transaksjoner som kan ha tilknytning til utbytte av straffbare handlinger eller forhold som rammes av straffeloven 2005 §§ 131 til 136 a, jf. hvitvaskingsforskriften § 18. Finanstilsynet forventer at systemene har sanntid frysfunksjonalitet. Dette innebærer at foretakene umiddelbart skal fryse midler tilhørende personer og enheter som er oppført på FN lister over personer som har tilknytning til terrorvirksomhet, samt til personer som gjennom kjennelse har fått sine formuesgoder båndlagt, jf. straffeprosessloven § 202 d flg. Midler til personer og enheter oppført på EUs lister skal fryses umiddelbart etter listeføring. Foretakene skal også umiddelbart sperre tilgang til kreditt for nevnte personer og enheter.

7. Publisering og oversendelse til banker og andre finansforetak

Finanstilsynet mottar varslinger knyttet til frysforpliktelser fra ulike instanser. Listeføringer fra FN kommer direkte til Finanstilsynet og skal være gjeldende umiddelbart også i Norge. Listeføringer fra EU vil være gjeldende når de er inntatt i norsk lov – enten ved henvisning til EUs konsoliderte liste eller ved oppføring i et vedlegg til en forskrift. Finanstilsynet mottar også beslutninger om båndlegging fattet av statsadvokat eller PST samt kjennelser fra tingretten hvor det varsles om beslutning/forlengelse av beslutning om båndlegging av midler.

Alle varslene publiseres på Finanstilsynets nettsider, samt www.hvitvasking.no. Finanstilsynet sender også et e-postvarsel til de foretakene som er meldt inn for mottak av e-postvarsler.⁴ Foretakene plikter å ha rutiner for mottak av e-postene som gjør at nye listeføringer/meldinger om båndlegging av midler kan gjennomføres i foretakenes systemer uten unødig tidstap. Ansvar for gjennomføringen av frysforpliktelsene ligger hos foretaket. Det betyr at det er foretakets ansvar å påse og kontrollere at oppdateringen av systemet skjer uten unødig tidstap, selv om denne tjenesten er utkontraktert.

Finanstilsynet vil kunne be foretakene dokumentere hvor lang tid det er gått fra et e-postvarsel er mottatt i foretakenes innmeldte e-postadresse til foretakene har kontrollert at innholdet i varselet er implementert i systemet og at frys av midler vil kunne gjennomføres.

Finanstilsynet publiserer også lignende kunngjøringer og lister fra *Financial Action Task Force (FATF)*. Dette er lister med oversikt over land og territorier med mangelfull innsats med hensyn til bekjempelse av hvitvasking og terrorfinansiering. Finanstilsynet sender også ut e-postvarsel til nevnte mottakere når disse kunngjøringene og listene publiseres på Finanstilsynet.no/hvitvasking.no. Foretakene forventes å ta hensyn til kunngjøringer fra FATF.

⁴ Se Finanstilsynets brev av 22.06.2015

DEL II - Ofte stilte spørsmål vedrørende frysforpliktelser

Generelt

1. Hvilke sanksjoner og restriktive tiltak implementeres i norsk rett?

Norge er folkerettslig forpliktet til å implementere alle sanksjoner vedtatt av FNs sikkerhetsråd. Når det gjelder restriktive tiltak vedtatt av EU, blir de i all hovedsak implementert etter en konkret vurdering av norske myndigheter.

2. Hva er forskjell på sanksjoner og restriktive tiltak?

I norsk rett skiller man mellom sanksjoner vedtatt av FNs sikkerhetsråd i medhold av FN-pakten kap. VII og restriktive tiltak vedtatt av EU

3. Jurisdiksjon. Hvor gjelder de norske sanksjonene og restriktive tiltakene?

De norske sanksjonene og restriktive tiltakene gjelder:

- a) på norsk territorium, inkludert norsk luftrom
- b) om bord på alle luftfartøy eller fartøy under norsk jurisdiksjon
- c) for alle norske statsborgere uansett hvor de befinner seg
- d) for alle juridiske personer, enheter og organer som er etablert eller stiftet i henhold til norsk lovgivning
- e) for alle juridiske personer, enheter og organer som driver forretningsvirksomhet helt eller delvis i Norge.

4. Gjelder det norske sanksjons- og tiltaksregelverket også for datterselskaper av norske selskaper utenfor Norge?

Det norske sanksjons- og tiltaksregelverket gjelder ikke for datterselskap som er etablert under en annen stats selskapslovgivning og som fullstendig driver sin virksomhet utenfor Norge. Regelverket gjelder for morselskapet i Norge og det kan oppstå spørsmål om hvorvidt morselskapets handlinger eller unnlater i tilknytning til datterselskapet rammes av medvirknings- eller omgåelsesbestemmelser. Datterselskapet kan være omfattet av restriktive tiltak vedtatt i den jurisdiksjonen hvor det er registrert eller driver sin virksomhet.

5. Gjelder sanksjons- og tiltaksregelverket nordmenn som er ansatt i utenlandske selskap?

Det norske sanksjons- og tiltaksregelverket gjelder som utgangspunkt for nordmenn både i og utenfor Norge. For personer som er ansatt i et utenlandsk selskap utenfor Norge kan personlig ansvar være aktuelt dersom de har selvstendige eller ledende stillinger og på forsettlig eller uaktsom måte har fattet eller påvirket avgjørelser som er i strid med norske restriktive tiltak.

6. Er man i Norge pålagt å etterleve sanksjonslister fra andre lands myndigheter?

Norske selskaper kan bli påvirket av utenlandske sanksjoner (sanksjoner iverksatt av andre land), for eksempel som en følge av utenlandske eiere, eller som en konsekvens av hvor eller hvilke type næringsvirksomhet som bedrives. Transaksjoner i utenlandsk valuta kan bli påvirket av sanksjoner iverksatt av landet hvor valutaen er hjemmørende. Eksempelvis er det flere banker som etterlever amerikanske sanksjoner (OFAC) som følge av transaksjoner i USD, eller fordi de har filialer/døtre i USA.

7. *Skal Finanstilsynet informeres hvis den rapporteringspliktige enheten velger å etterleve andre sanksjonsregelverk enn de som er implementert i norsk rett?*

Nei, norske myndigheter forholder seg bare til norsk regelverk.

8. *Hva menes med å fryse midler?*

Med å fryse midler menes å hindre noen i å råde faktisk eller rettslig over ovennevnte. Typiske eksempler på dette er å sperre tilgangen til bankkonto, forvaltede midler eller ikke å foreta eller gjennomføre en betalingsoverføring.

9. *Hva er en listeført person?*

En listeført person er en fysisk eller juridisk person som er omfattet av finansielle restriksjoner i sanksjons- eller tiltaksforskriftene. Listeførte personer vil være å finne på FNs- eller EUs konsoliderte liste, eller som et vedlegg til de norske forskriftene.

10. *Kan jeg regne med at et selskap eller en person som opererer i Norge ikke er sanksjonert?*

Nei, også personer og selskaper som opererer i Norge kan være listeført.

11. *Hvordan skal jeg håndtere studenter med tilhørighet til sanksjonerte land?*

Grunnet økonomiske sanksjoner rettet mot studentens hjemland kan studenter oppleve at det er vanskelig å motta midler fra eller overføre midler til sanksjonerte land. Dette kan være begrunnet i sanksjoner og/eller restriktive tiltak som er rettet mot arbeidsgivere eller statlige institusjoner som gir økonomisk støtte (sponsorships, stipend etc.) til studenten, eller at midler som kommer fra familien blir stoppet.

Studenten må i tilfelle ta kontakt med Utenriksdepartementet for å få en eventuell godkjenning av betalingen. Vær oppmerksom på at en godkjenning kun tillater gjennomføringen av en betaling. En slik godkjenning er ikke et pålegg om utbetaling.

Rutiner og retningslinjer

12. *Må norske banker og finansforetak ha egne prosedyrer og retningslinjer for å kunne etterleve sanksjons- og tiltaksregelverket?*

Ja, for å kunne etterleve regelverket om sanksjoner og restriktive tiltak på en tilfredsstillende måte må banker og finansforetak ha egne prosedyrer og retningslinjer for å sikre seg at det til enhver tid gjeldende sanksjons- og tiltaksregimet etterleves. Regelverket pålegger personer og bedrifter å sikre seg mot å utføre transaksjoner som går til gjennomføring av terrorvirksomhet.

13. *Er tiltak etter hvitvaskingsloven tilstrekkelig for overholdelse av sanksjons- og tiltaksregelverket?*

Nei, dette er to ulike regelverk. Man oppfyller ikke sanksjonsregelverket ved å etterleve hvitvaskingsregelverket.

Etterlevelse av hvitvaskingsregelverket kan bidra til at man får informasjon om kunder som kan bidra til at banken også oppfyller sanksjonsregelverket, for eksempel at kunden blir korrekt identifisert. Om man har korrekt og oppdatert informasjon om kundens identitet kan dette bidra til at banken lettere kan kontrollere kunden mot sanksjonslistene. I tillegg kan denne informasjonen føre til at det er lettere å vurdere om man har fått et reelt listetreff eller en person med f.eks. identisk navn. Den løpende kundekontrollen kan bidra til at banken kan vurdere om kunden står i fare for å bli listeført i løpet av kundeforholdet.

14. *Hva slags it-systemer kreves?*

Regelverket om sanksjoner og restriktive tiltak gir ikke pålegg om å ha elektroniske overvåkningssystemer for å ivareta forpliktelsene etter regelverket slik hvitvaskingsloven gjør. Det følger imidlertid av hvitvaskingsloven § 24, jf. forskrift om hvitvasking og terrorfinansiering § 18, at finansforetak skal etablere elektroniske overvåkningssystemer for å identifisere transaksjoner som har tilknytning til finansiering av terror.

Finanstilsynet forventer at de elektroniske overvåkningssystemene også omfatter overvåkning iht listene gitt i medhold av regelverket om sanksjoner og restriktive tiltak og at det innehar sanntids frysfunksjonalitet. Dette innebærer at foretakene umiddelbart skal fryse midler tilhørende listeførte personer og enheter. Foretakene skal også umiddelbart sperre tilgang til kreditt for nevnte personer og enheter. Tilsvarende gjelder for personer som har fått sine formuesgoder båndlagt, jf. straffeprosessloven §§ 202 d flg.

Uansett om banken benytter egne systemer eller benytter tredjeparters programvare, må banken være innforstått med eventuelle begrensinger i programmene. Bankene må derfor sikre at slike programmer er tilpasset eget behov og risikoprofil.

Fryslister

15. Hvilke lister skal rapporteringspliktig screene mot?

Norske myndigheter forventer at rapporteringspliktig skal screene mot personer som er listeført i medhold av norsk regelverk. Dette vil være EU og FN sine konsoliderte lister, samt andre personer som er særskilt listeført i medhold av norsk lov. Rapporteringspliktig må følge med på endringer i norske sanksjons- og tiltaksforskrifter (lovdata.no) og publikasjoner på www.hvitvasking.no og /eller være mottaker av Finanstilsynets e-mail varslingstjeneste (gjelder også beslutning om båndlagte midler).

16. Hvor ofte må jeg screene kundebasen mot fryslistene?

Kundebasen må screenes hver gang listene blir oppdatert, samt at kunder må screenes ved etablering av kundeforholdet. Screening utover dette må enheten vurdere etter en risikobasert tilnærming.

17. Må enhver transaksjon screenes?

Ja, både innenlands- og utenlandstransaksjoner må screenes, med mindre du har forsikret deg om at kundebasen til enhver tid er oppdatert mot gjeldende fryslister.

18. Hvilke rolleinnhavere i et selskap skal screenes mot sanksjons- og tiltakslistene?

Man er forpliktet til å screene kunden og eventuelle reelle rettighetshavere mot *sanksjons- og tiltakslistene*. Screening av ytterligere roller må være basert på en konkret risikobasert vurdering (se også del I, punkt 2.5).

Frysforspliktelsen

19. Hva innebærer det å ha en plikt til å fryse og ikke gjøre midler tilgjengelig for en listeført person?

En frysforspliktelse pålegger enhver – både privatpersoner og bedrifter – en selvstendig forpliktelse til å fryse og ikke gjøre midler som knytter seg til, eies eller kontrolleres av en listeført person tilgjengelig. Midlene kan kun frigis i medhold av en tillatelse fra Utenriksdepartementet eller ved bortfall av listeføringen.

20. Skal midler tilhørende selskaper eid eller kontrollert av listeførte personer fryses?

Sanksjonene omfatter spesielt utpekte personer eller selskaper og selskaper eid eller kontrollert av disse.

21. Hvordan kan jeg vite om et selskap er eid eller kontrollert av et sanksjonert selskap eller person?

Selskaper som eies 50 % eller mer, eller kontrolleres av en listeført person, eller selskap vil være gjenstand for de samme frysforpliktelsene som kontrollerende eller eiende listeførte enhet. Det er ingen absolutt rettsregel om når en enhet er kontrollert av en annen, slik at dette må vurderes fra sak til sak. For veiledning på kontrollaspektet, se veilederens pkt 2.5.1 ii).

22. Vil den listeførte personen fortsatt ha eiendomsretten til frosne midler?

Ja, eiendomsretten bortfaller ikke som følge av frys av midler.

23. Blir frosne midler konfiskert av norske myndigheter?

Nei, frosne midler blir ikke konfiskert av norske myndigheter.

24. Hvor lenge skal frosne midlene fryses?

Midler tilhørende listeførte personer skal forbli fryst inntil listeføringen er bortfalt eller at Utenriksdepartementet gir en tillatelse om frigivelse.

25. Hva gjør man dersom man er usikker på om listetreffet er et reelt eller et falskt treff?

Listene over personer, grupper og enheter underlagt sanksjoner og restriktive tiltak inneholder informasjon (navn, fødselsdato, statsborgerskap, passnummer mv.) som skal gjøre det mulig å identifisere rette vedkommende. Rapporteringspliktig skal gjøre nødvendige undersøkelser for å verifisere at det er et reelt treff. Til tross for dette kan det oppstå situasjoner hvor en person eller enhet, som ikke er den listeførte, får sine midler fryst som følge av felles navn eller navnelikhet – en såkalt «false positiv».

Dersom det fryses midler tilhørende en kunde og man er usikker, etter en selvstendig vurdering på om vedkommende er den listeførte personen, skal det søkes om avklaring av dette hos Utenriksdepartementet.

26. Må rapporteringspliktig fryse midler der det er usikkerhet til om det er et reelt treff?

Ja, midler skal uansett fryses. Dersom det fryses midler tilhørende en kunde og man er usikker, etter en selvstendig vurdering på om vedkommende er den listeførte personen, skal det søkes om avklaring av dette hos Utenriksdepartementet (s-hs@mfa.no).

Feilaktig frys av midler som er gjort i god tro medfører ikke erstatningsansvar.

27. Kan man gjøre midler tilgjengelige til en listeført person?

Frysforpliktelsene er ikke absolutte bestemmelser. Restriksjonene skal ikke være til hinder for at personer får dekket livsnødvendige utgifter som matvarer, husleie, medisiner etc. eller at selskaper får anledning til å betale for blant annet juridisk bistand.

Det vil være nødvendig med et vedtak fra Utenriksdepartementet som gjør unntak fra de finansielle restriksjonene før en slik betaling kan iverksettes. Et slikt vedtak kan inneholde vilkår om bl.a. månedlig beløpsgrense. Det er personen som har fått sine midler fryst som skal søke om unntak fra de finansielle restriksjonene.

Transaksjoner til/fra frossen konto

28. Kan renter eller annen avkastning på konto godskrives en frossen konto?

Ja, renter eller annen avkastning på en frossen konto kan godskrives den frosne kontoen. Rentene må forbli fryst på lik linje med de øvrige frosne midlene.

29. Kan feilføringer rettes på frosne konti?

Så lenge det ikke stilles midler til rådighet for den listeførte personen, så kan feilføringer rettes.

30. Trekk av periodiske gebyrer og renter i henhold til kundeavtale

Rapporteringspliktig har rett til å belaste en frossen konto med fordringer som banken har på den listeførte kunden i henhold til den/de respektive kundeavtalen(e).

31. Kan man tillate overførsel av penger til en frossen konto?

Avsender av pengene må ha tillatelse av Utenriksdepartementet for å tilføre penger til en listeført person. Det skal søkes i «e-lisens».

Uavhengig av om avsender har en slik tillatelse eller ikke, vil en bank ha rett til å godskrive frosne konti når de mottar penger overført av en tredjepart til en listeført person forutsatt at de godskrevne beløpene også fryses.

32. Hva gjør man med penger som stoppes på vei ut av en kundes konto fordi mottakeren er en listeført person? Fryses disse eller tilbakeføres de til kundens konto?

Midlene skal fryses i mottakers navn og ikke tilbakeføres til avsender. Deretter bør nødvendige undersøkelser gjennomføres i samarbeid med Utenriksdepartementet for å vurdere om frysvedtaket skal opprettholdes. I denne anledning kan det være aktuelt å gå i dialog med kunden for å få tilstrekkelig informasjon om bakgrunnen for transaksjonen.

33. Hva gjør man med penger fra en listeført person som kommer inn til en ikke-listeført kunde?

Disse midlene skulle ha vært stoppet fra avsenderbank, evt. korrespondentbank. Mottakerbanken må likevel fryse midlene og søke veiledning hos myndighetene. Rapporteringspliktig må deretter vurdere om det er grunnlag for forsterket kundekontroll på kunden.

34. Hva gjør man med overførsel som stoppes grunnet listetreff i overførselens emne-/tekstfelt hvor verken mottaker eller avsender er listeført?

Rapporteringspliktig må kontakte kunden og innhente dokumentasjon om det underliggende forhold for å kunne vurdere om transaksjonen skal kunne gjennomføres. Dersom rapporteringspliktig ikke klarer å avklare om det er et reelt treff bør Utenriksdepartementet ved seksjon for Humanitær og strafferett konsulteres.

Informasjon til kunden – taushetsplikt?

35. Hva kan jeg si til kunder som har fått sine midler fryst?

Det er ikke taushetsbelagt overfor kunden at midlene er fryst i medhold av regelverket om sanksjoner og restriktive tiltak, i motsetning til taushetsplikt i forbindelse med undersøkelse av mistenkelige transaksjoner mv, jfr. hvitvaskingsloven §§ 17 og 18. Det er også anledning til å be kunden gi deg relevant informasjon og eller dokumentasjon for å kunne bekrefte / utelukke listetreff.

Banken er ikke forpliktet til å fortelle kunden at deres konto har blitt fryst. Det vil likevel være hensiktsmessig å informere kunden om at deres midler har blitt fryst, samt eventuelt hvordan dette påvirker dem.

Avvisning og avvikling av kundeforhold

36. Kan jeg avvise en kunde fordi den er listeført?

Regelverket om sanksjoner og restriktive tiltak har ikke bestemmelser om avvisning av kunder.

Avvisning reguleres av finansavtaleloven § 14 og forutsetter at banken må ha saklig grunn for å avslå å ta imot innskudd eller utføre betalingstjenester på vanlige vilkår. Banker og finansforetak kan ta imot midler tilhørende, innehavende eller kontrollert av listeførte personer og fryse disse fremfor å avvise vedkommende som kunde. Relevant myndighet må informeres.

37. Kan jeg avvikle et kundeforhold / kundeavtaler som følge av at kunden er listeført og kontoen er fryst?

Regelverket om sanksjoner og restriktive tiltak har ikke bestemmelser om avvikling av kundeforhold men pålegger derimot enhver som har midler tilhørende en listeført i sin besittelse å fryse disse. Dette innebærer at midlene skal forbli der de er og at de ikke kan forflyttes uten tillatelse fra Utenriksdepartementet. Dette må gjelde tilsvarende for avvikling av kundeforholdet / kundeavtaler.

Deponering av midler i Norges Bank

38. Kan frosne midler deponeres iht. deponeringsloven?

Frysing av midler innebærer at midlene skal forbli der de er og at de ikke kan forflyttes uten tillatelse fra Utenriksdepartementet.

Rapporteringspliktiges ansvar

39. Er det straffbart å stille midler til disposisjon for sanksjonerte personer eller selskaper?

Med mindre det foreligger en lisens til å stille frosne midler til rådighet, vil det være straffbart.

40. Omgåelse av sanksjonsregelverket.

Det er forbudt å tilrettelegge eller tilpasse transaksjoner for å omgå gjeldende sanksjonsregelverk.

41. Rapporteringspliktig har gjennomført en transaksjon som viser seg å være i strid med sanksjonsregelverket – hva må rapporteringspliktig gjøre?

Hvis rapporteringspliktig avdekker at det er gjennomført en transaksjon som er i strid med sanksjonsregelverket, må det omgående ta kontakt med UD samt Finanstilsynet.

42. Hva om rapporteringspliktig var uvitende om at transaksjonen var i strid med regelverket?

Bare forsettlig og uaktsomme handlinger kan straffes i henhold til sanksjons- og tiltaksregelverket. At transaksjonen er gjennomført må likevel rapporteres med én gang det oppdages.

Lisens og forhåndstillatelse

43. Hva er en lisens? Hva er en forhåndstillatelse?

En lisens er en tillatelse til å eksportere visse varer og tjenester som ellers ikke er lov fra Norge. En forhåndstillatelse er en godkjenning fra UD som er nødvendig for at man lovlig skal kunne engasjere seg i f.eks. en transaksjon som ellers ville være forbudt.

44. Hvem kan gi lisens eller forhåndstillatelse?

Utenriksdepartementet. Søknad skal til seksjon for Eksportkontroll (E-post: lisens@mfa.no / Telefon: +47 23 95 06 50)

45. Hvem skal søke om lisens/forhåndstillatelse – rapporteringspliktig eller kunden?

Kunden skal søke om lisens.

46. Det er gitt forhåndstillatelse om frigjøring av midler til sanksjonert kontoinnehaver. Kan en fullmektig av personen som forhåndstillatelsen omhandler be om frigjøring av midlene iht forhåndstillatelse?

Nei, det må søkes om særskilt forhåndstillatelse for at midler skal kunne frigjøres til en annen enn den forhåndstillatelsen gjelder – dette selv om den forhåndstillatelsen gjelder kan bekrefte fullmakten.

Rapporteringsplikt

47. Skal rapporteringspliktig rapportere frysing av midler til myndighetene?

Ja, regelverket om sanksjoner og restriktive tiltak pålegger rapporteringsplikt å rapportere når midler fryses.

48. Hvilke myndigheter skal det rapporteres frysing av midler til?

- Utenriksdepartementet, Rettsavdelingen, Seksjon for humanitær- og strafferett.
- Finanstilsynet
- Økokrim, Enheten for Finansiell Etterretning (EFE) – ved mistenkelige transaksjoner i medhold av hvitvaskingsloven §§ 17 og 18.

49. Finnes det rapporteringsskjema for frysing av midler?

Ja, det finnes egne rapporteringsmaler for frysing av midler, se vedlegg 2.

50. Må jeg rapportere frigivelse av frosne midler ved avlisting?

Nei, frigivelse av frosne midler som skyldes avlisting er ikke rapporteringspliktig. Det anbefales likevel å informere Utenriksdepartementet om slik frigivelse da de tidligere skal ha blitt meddelt at midlene er fryst.

51. Må jeg rapportere frigivelse av frosne midler i medhold av tillatelse fra Utenriksdepartementet?

Nei, frigivelse av frosne midler i medhold av lisens/tillatelse fra Utenriksdepartementet er ikke rapporteringspliktig.

52. Må jeg rapportere innskudd på en frossen konto?

Ja, innskudd på en frossen konto er rapporteringspliktig til Utenriksdepartementet (post@mfa.no og s-hs@mfa.no) - med unntak av renter og annen avkastning på disse kontiene.

Båndlagte midler etter kjennelse/beslutning

53. Hva er båndlagte midler?

I medhold av straffeprosesslovens § 202 kan myndighetene båndlegge formuesgoder tilhørende en som er mistenkt for overtredelse av eller forsøk på overtredelse av straffeloven §§ 131 (terrorhandlinger), 133 (terrorforbund), 134 (terrortrusler) eller 135(terrorfinansiering). Tilsvarende gjelder et foretak som den mistenkte eier eller har kontroll over eller et foretak eller en person som handler på vegne av eller på instruks fra den mistenkte eller kontrollerende part.

54. Hvem kan båndlegge midler?

Statsadvokat eller PST kan beslutte båndlegging. Innen 7 dager etter at beslutningen er fattet, skal påtalemyndigheten bringe saken inn for tingretten som skal avgjøre med kjennelse om beslutningen skal opprettholdes.

55. Har rapporteringspliktige en plikt til å etterleve beslutning/kjennelse om båndlegging av midler?

Så snart det foreligger en beslutning om båndlegging av midler, uansett om den er fattet av PST, en statsadvokat eller en domstol, vil denne ha automatisk virkning for alle norske rettssubjekter. Dette innebærer at norske aktører får en selvstendig og umiddelbar frysforpliktelse av angjeldende persons midler så snart en beslutning om båndlegging av midler er publisert og gjort tilgjengelig.

56. Hvor lenge varer en beslutning om båndlegging?

En båndleggingsbeslutning gjelder kun i den perioden som angis i beslutningen. Normalt varer en beslutning om båndlegging i to uker. Hvis ikke båndleggingen begjæres forlenget og ny beslutning publiseres på www.hvitvasking.no, skal båndleggingen oppheves av finansinstitusjonene.

57. Plikter rapporteringspliktig å rapportere om frys i henhold til en beslutning om båndlegging?

Ja, rapporteringspliktig skal omgående rapportere om frys av midler til PST (post@pst.no). Herunder skal det gis opplysninger om konti og beløp som er fryst.

Rapporteringspliktig skal etter en konkret vurdering også melde transaksjonen til ØKOKRIM ved enheten for finansiell etterretning, iht. hvitvaskingsloven §§17-18.

Vedlegg 1 - Kontaktinformasjon

Office of the Ombudsperson

Room DC2-2206

United Nations

New York, NY 10017

United States of America

Tel: +1 212 963 2671

E-mail: ombudsperson@un.org

Focal Point for De-listing

Security Council Subsidiary Organs Branch

Room DC2 2034

United Nations

New York, N.Y. 10017

United States of America

Tel. +1 917 367 9448

Fax. +1 212 963 1300

Email: delisting@un.org

Utenriksdepartementet

Rettsavdelingen, Seksjon for humanitær- og strafferett

E-post: shs@mfa.no

Telefon: 23 95 00 00

Adresse: 7. juniplassen 1, N-0032 Oslo

Utenriksdepartementet

Seksjon for eksportkontroll

Informasjon om e-lisens er tilgjengelig [her](#).

Telefon: 23 95 06 50 (betjent mandag til fredag kl. 10-14).

Adresse: 7. juniplassen 1, N-0032 Oslo

Finanstilsynet

E-post: post@finansstilsynet.no

Tlf: 22939800

Adresse: Revierstredet 3, Postboks 1187 Sentrum, 0107 Oslo

Politiets sikkerhetstjeneste

E-post: post@pst.politiet.no

Tlf: 23305000

Postboks 4773 Nydalen, 0421 Oslo

ØKOKRIM

E-post: post.okokrim@politiet.no

Tlf: 23291000

Adresse: C.J. Hambros plass 2 C, 0164 Oslo

Vedlegg 2 - Rapport vedrørende frysing av midler

Mottaker:

Til:	Utenriksdepartementet, ved Rettsavdelingen, seksjon for humanitær- og strafferett
E-post:	post@mfa.no OG s-hs@mfa.no

Kopi:

Til:	Finanstilsynet
E-post:	post@finanstilsynet.no

Til:	PST – Politiets Sikkerhets Tjeneste
E-post:	post@pst.no

Avsender:

Fra:	Navn finansinstitusjon/annen rapporteringspliktig:
	Navn avdeling:
	Navn kontaktperson:
	Adresse/kontaktinformasjon:

Dato for frysing

Date	Gjennomført av (avdeling og person)

Kunde

Navn	Fødsels- / organisasjonsnummer	Adresse

--	--	--

Konto

Type konto	Kontonummer	Innestående på konto på dato for frysing

Transaksjon

Type transaksjon	Avsender	Mottaker
Kommentarer:		

Andre midler

Tjeneste/produkter (eksempelvis Trade Finance produkter, verdipapirer, fondetc)	Spesifisering av midler/tjeneste/produkter (nummerangivelse, utstedelses-/åpningsdato, involverte parter etc)	Sum av midler

Kommentarer:		

Hjemmelsgrunnlag for frysing

Forskrift	bestemmelse

Sted, dato	Signatur, tittel